

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหาร

1.1 ความหมายของการบริหาร

1.2 ความสำคัญของการบริหาร

2. การบริหารสถานศึกษา

2.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

2.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

3. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

3.1 ความหมายของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

3.3 องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

3.3.1 ด้านเทคนิควิธี

3.3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

3.3.3 ด้านความคิดรวบยอด

4. นโยบายการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

5.2 งานวิจัยในประเทศ

การบริหาร

ความหมายของการบริหาร

นิพนธ์ กิณวงศ์ และคณะ (2551 : 12) ได้ให้ความหมายว่าการบริหาร หมายถึง การร่วมกันทำงานของบุคลากร ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน ในการร่วมกันทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เราเรียกว่า ผู้บริหารและการร่วมมือกันนั้นจะจัดในรูปขององค์กรประเภทต่าง ๆ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 49) ได้ให้ความหมายว่าการบริหาร หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ เข้ามามีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

พิมพกา ธรรมสิทธิ์ (2554 : 4) ได้ให้ความหมายว่าการบริหาร หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยการประสานสัมพันธ์ มีระบบ มีระเบียบและกฎเกณฑ์และสามารถใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

บรรจบ บุญจันทร์ (2556 : 38) ได้ให้ความหมายว่าการบริหาร หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2557 : 3) ได้ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

เฟสเตอร์ และเคท (Fester and Kettl. 1991 : 7) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง เป็นการจัดการที่ทำให้เกิดความสำเร็จและการบริหาร เป็นกระบวนการระดมความรู้ ความสามารถที่ทำให้บุคลากรดำเนินการให้ไปสู่เป้าหมายได้ผลสำเร็จสูงสุด

ฮอย และ มิสเกล (Hoy and Miskel. 2001 : 437 - 438) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ เช่น การตัดสินใจ การสร้างแรงจูงใจภาวะผู้นำ โดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเอาทั้งศาสตร์และศิลปะ ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ประกอบอย่างเหมาะสม

ความสำคัญของการบริหาร

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554 : 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

พิมพกา ธรรมสิทธิ์ (2554 : 4) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเป็นการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยการประสานสัมพันธ์ มีระบบ มีระเบียบและกฎเกณฑ์ และสามารถ
ใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

สุนทร โคตรบรรเทา (2554 : 2) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเป็นการทำให้
คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือการทำงานกับคนและโดยคน เพื่อให้
บรรลุเป้าหมายขององค์การ

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556 : 22) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเป็นการดำเนินงาน
ของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2557 : 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเป็นกิจกรรมต่าง ๆ
ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือ
หลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากรตลอดจน
เทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

บาร์นาร์ด (Barnard. 1938 : 168 - 169) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารที่ต้องใช้
การตัดสินใจในกระบวนการทำงาน โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารทั่วทั้งองค์การบริหาร

เซอร์จิ โอวานนี (Sergiovanni. 1989 : 19) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหาร
เป็นกระบวนการของการทำงานกับผู้อื่น เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษามีความสำคัญในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคล หน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอนกติกา
และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน กระบวนการประเมินผลการศึกษาที่ตรงและเชื่อถือได้
การบริหารการศึกษามีความจำเป็น เพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้านที่มีความรู้
ความเข้าใจ ความชำนาญมาดูแลรับผิดชอบ

การบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

จันทร์ธานี สงวนนาม (2551 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง
รูปแบบกระบวนการทำงานพร้อมกับบุคคล และกลุ่มบุคคล

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2551 : 6) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง
ความพยายามจะสั่ง แนะ นำ และผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมอยู่ที่จุดหมาย
ปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์กร
ซึ่งมีหน้าที่สั่ง ให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน

มนตรีพิศาล (2552 : 33) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการส่งเสริม ช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้องที่จะผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

ธีระ รุณเจริญ (2553 : 31) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานด้วยกระบวนการที่หลายคน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทุกด้านจนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม ให้ดำรงชีวิตในสังคม เป็นไปด้วยความสงบสุข

สุนทร โคตรบรรเทา (2554 : 2) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การทำให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือการทำงานกับคน และโดยคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ก๊อต (Good. 1973 : 14) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการการควบคุม และจัดการเรื่องเกี่ยวกับงานหรือกิจการนักเรียน รวมทั้งการบริหารธุรกิจโรงเรียน โดยมุ่งให้บรรลุจุดหมายปลายทางของการศึกษาที่ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับครู นักเรียน บุคลากรอื่นในโรงเรียน

ฟรานซิส (Francis. 1979 : 18) ได้ให้ความหมายว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึง หลักการบริหาร 2 หลักการ คือ หลักแห่งประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมต้นทุนน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ เช่น ต้นทุน คุณภาพ เวลา วิธีการในการผลิต และหลักแห่งประสิทธิผล เป็นแนวทางหรือวิธีการกระบวนการหรือตัววัดนั้นสามารถตอบสนอง จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใดด้วยการใช้แนวทางที่เลือกการนำไปปฏิบัติหรือตัววัดที่ได้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ที่อาศัยกระบวนการระดมความรู้ ความสามารถในการวางแผน การจัดการองค์การ การควบคุม ติดตาม และประเมินผล โดยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

สันติ บุญภิรมย์ (2552 : 49) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นการดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ เข้ามามีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

สุจิตรา สิทธิณรงค์ (2553 : 16) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา มีความจำเป็นต่อการดำเนินการ การควบคุม การจัดการบริหารเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ

ในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ กิจกรรมบริการ งานบริหารสถานศึกษานั้น ปกติผู้บริหารมักจะจัดรูปงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกันหรือถ้าจะมีการจำแนกประเภทแตกต่างกันออกไปบ้างขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา ลักษณะของงาน และความเห็นของผู้บริหารแต่ละคน

กนกลักษณ์ จุลเดช (2558 : 19) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษานั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษา การบริหารการศึกษาต้องมุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาให้สูงขึ้น คือ คน เงิน เทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ต้องมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหาร มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์

พิชามณูษ์ ม่วงแก้ว (2559 : 10 - 11) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา จะต้องคำนึงถึงความสำคัญและความจำเป็นต่อการดำเนินการ การควบคุม การจัดการบริหารเกี่ยวกับเรื่องราวในสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นศูนย์รวมของวิชาต่าง ๆ หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

วริศรา บุญธรรม (2560 : 13) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาทักษะ ความรู้ และสั่งสมทักษะ ประสบการณ์ กำหนดเป้าหมาย และการวางแผนในการทำงาน นำมาซึ่งความสำเร็จลุล่วงในการปฏิบัติงาน การยอมรับจากบุคคลภายในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการร่วมกันของบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ วัตถุประสงค์ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

ความหมายของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

พิสมัย สิมสีพิมพ์ (2552 : 29) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้กระบวนการ และกลยุทธ์ นำทรัพยากร

ทางการบริหารมาบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

จิตติกา กาญจนภรณ์ (2553 : 12) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญ ความคล่องแคล่วว่องไว ถูกต้องในการบริหารงานของผู้บริหาร ที่แสดงว่าเป็นผู้บริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถบริหารและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยสามารถแสดงออกได้ทางร่างกาย สติปัญญา เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 : 3) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลตามที่พึงประสงค์

สัมมา ธนินิษฐ์ (2553 : 57) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานซึ่งมีความสำคัญมาก หากผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อการทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้แตกต่างกันไป ทักษะทางการบริหารถือว่ามีค่าสำคัญในทุกระดับของผู้บริหาร แต่อาจแตกต่างกันเล็กน้อยไม่เท่ากัน ทักษะทางการบริหารแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิคการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิด

สุนทร โศตรบรรเทา (2554 : 9 - 11) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารและเน้นย้ำให้เห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทักษะพื้นฐาน

เดรด และ โรว์ (Drake and Roe. 1986 : 30) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้

1. ทักษะทางความรู้ความคิด ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ มีความคิด มีสติปัญญา และมีวิสัยทัศน์
2. ทักษะทางเทคนิค เป็นทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ที่เชี่ยวชาญ และมีความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งมีความคล่องแคล่วในการใช้เครื่องมือ และเทคนิควิธีในการทำกิจกรรม
3. ทักษะทางการศึกษา และการสอน เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำทางการศึกษาซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการเรียนการสอน ต้องเป็นผู้ที่มีภูมิรู้และนักวิชาการที่ดี

4. ทักษะทางมนุษย์ เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษากับปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างพลังแห่งความร่วมมือของทีมงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

5. ทักษะทางความคิดรวบยอด เป็นความสามารถที่จะประสานสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และสามารถที่จะมองเห็นองค์กรในภาพรวม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรู้ถึงการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่าง ๆ หรือหน้าที่ขององค์กร และเข้าใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่ง จะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นอย่างไรบ้าง

แคทซ์ (Katz, 1995 : 33) ได้ให้ความหมาย ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่ใช้ในการบริหารงานเพื่อความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สรุปได้ว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพที่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ มองการณ์ไกล ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี วางแผนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

พิสมัย แก้วเชื้อ (2552 : 49) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจะสามารถบริหารงานได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น องค์กรประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง นอกจาก ความรู้ ความสามารถ ตามหลักการ ทฤษฎีและลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารแล้ว คือ ทักษะการบริหารงาน และสามารถใช้ได้เหมาะสมตามระดับของผู้บริหาร เพื่อให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้สำเร็จ รวดเร็ว และมีคุณภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยทักษะการบริหารทั้ง 3 ด้าน ผู้บริหารสามารถเรียนรู้ และฝึกฝนได้

สุภาณี กิมแก้ว (2553 : 19) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลได้นั้น ต้องมีทักษะที่สำคัญ 3 ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด เพื่อให้ผู้บริหารจะได้เป็นคนเก่งงาน เก่งคน เก่งคิด เป็นคุณสมบัติประจำตัวผู้บริหารและสามารถนำคุณสมบัติดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

สมศักดิ์ จินดาไทย (2553 : 13) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารงานที่จะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่หน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ

ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของการบริหาร ที่ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทให้เป็นที่ประจักษ์ ถึงความรู้ความเข้าใจ ในภาระหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์การความสามารถทางกระบวนการบริหาร การจัดสรร และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบริหารตลอดจนการใช้ความสามารถทางทักษะการบริหาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกื้อหนุนให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

อูราภรณ์ กุณาเอก (2554 : 16) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นทักษะการบริหารที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและบทบาทของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพสถานศึกษารวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอย่างยิ่ง ในการบริหารงานที่ดี ผู้บริหารที่มีความสามารถจำเป็นต้องมีทักษะในการเป็นผู้นำ การบริหารงานนั้นจึงประสบผลสำเร็จไปได้ด้วยดี ตามปกติเรามักพิจารณาสมรรถภาพผู้บริหารแต่เพียงบุคลิกภาพรูปร่างหน้าตา ท่าทางของผู้บริหาร แต่เพียงผิวเผิน ดังนั้น ทักษะทางการบริหารจะทำให้เราเห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารได้มากยิ่งขึ้น

วิศรดา บุญธรรม (2560 : 15) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นความรู้ ความสามารถด้านศักยภาพ ความชำนาญของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งการใช้ศาสตร์และศิลป์ ซึ่งจะต้องใช้ทักษะการบริหารงานหลายด้านมาประกอบกัน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นของผู้บริหารที่จะทำให้บริหารงานได้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพอย่างดียิ่ง และเกิดประสิทธิผลในสถานศึกษา

ไวลส์ (Wiles. 1955 : 13 - 18) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารของผู้บริหาร คือ ผู้บริหารต้องมีทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเข้ากับคน รู้ว่าจะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างไร

มินทซ์เบิร์ก (Mintzberg. 1973 : unpagged) กล่าวว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานของผู้บริหาร สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่จะสามารถพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้นควรมีทักษะพื้นฐาน 8 ประการ ดังนี้

1. ทักษะกระบวนการกลุ่ม
2. ทักษะความเป็นผู้นำ
3. ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง
4. ทักษะการจัดการข้อมูลข่าวสาร
5. ทักษะการตัดสินใจ

6. ทักษะการแสวงหาและใช้ทรัพยากร

7. ทักษะการเป็นผู้ริเริ่ม

8. ทักษะความเข้าใจบทบาทหน้าที่

สรุปได้ว่า ความสำคัญของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทักษะการบริหาร 3 ด้าน คือ ด้านเทคนิควิธี ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอด รวมทั้งการใช้ศาสตร์และศิลป์ ประกอบกันในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ (Katz) ประกอบด้วย

1. ด้านเทคนิควิธี

จันทราณี สงวนนาม (2551 : 29 - 30) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ วิธีการทางเทคนิค และเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อผลสำเร็จของงานที่ได้มาจากประสบการณ์ การศึกษาและการฝึกอบรมให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิสมัย สิมสีพิมพ์ (2552 : 33) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นความชำนาญในการใช้สื่อ เครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการวางแผน การพัฒนางาน การประสานงาน การกำกับติดตาม การควบคุม การปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณการเงินและบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง การประชาสัมพันธ์ โรงเรียน งานสารบรรณ การประเมินผลงานและการรายงานสรุปผล เพื่อการบริหารงาน โรงเรียนได้อย่างเหมาะสม และสามารถเลือกใช้เครื่องมือ อุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน การตรวจสอบควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ัชชมา เทพวรสุข (2553 : 29) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นความสามารถในการใช้ความรู้เฉพาะอย่างในการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับวิธีการ ระเบียบ กฎหมาย กระบวนการ และเทคนิคต่าง ๆ การใช้เครื่องมือที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในภารกิจที่ตนรับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องในหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมและสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานั้น ทักษะด้านเทคนิค คือ ความสามารถในการบริหารและการเข้าใจขอบข่ายงานในด้านต่าง ๆ การเป็นผู้นำการประชุมครู การพูดหรือการเขียนคำสั่ง การมีความรู้เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือสั่งการ และการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งการจัดทำสถิติหรือแผนภูมิต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คารา เกษทองมา (2553 : 38) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นความสามารถและความชำนาญในการใช้ความรู้ วิธีการและเทคนิคในการทำงาน โดยการใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี กฎหมายหรือระเบียบในการปฏิบัติงาน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การจัดงานสารบรรณ การจัดงานการเงิน บัญชี และพัสดุ

สุนทร โคตรบรรเทา (2554 : 9- 11) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นการมีความเข้าใจ และมีความชำนาญเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการ วิธีดำเนินการ และกลวิธีต่าง ๆ ของงานในองค์การ ถ้าเป็นองค์การทางการศึกษา ทักษะด้านเทคนิควิธี ได้แก่ ทักษะที่ไม่เกี่ยวกับการสอน เช่น การเงิน การบัญชี การจัดทำตารางเรียน การจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้าง การซ่อมบำรุง และการดูแลอาคารสถานที่ เป็นต้น

แคทซ์ (Katz. 1995 : 33 - 34) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และความชำนาญในกิจกรรมเฉพาะ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิธีการกระบวนการดำเนินการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายด้วยทักษะทางด้านเทคนิคที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยทักษะทางการวางแผนงาน และโครงการ ทักษะทางด้านกระบวนการกลุ่ม และทักษะทางการจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวางแผนบริหารงานของสถานศึกษา โดยจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของสถานศึกษา ต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง สะดวกแก่การนำไปใช้ ต้องรู้จักใช้กระบวนการกลุ่มในการบริหารจัดการสามารถประสานงานให้ครูทุกคนร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องสามารถให้คำแนะนำ และเป็นตัวอย่างแก่ครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลได้ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบงานงบประมาณ การจัดหาวัสดุ การเก็บรักษาวัสดุครุภัณฑ์ ระเบียบงานบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา ต้องค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ สามารถเป็นผู้นำการประชุมได้ ต้องสั่งการ และมอบหมายงานอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ทั้งยังต้องสามารถจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการทำงานของบุคลากรได้ สามารถรายงาน และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง และจะต้องนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ยุกต์ (Yukl. 2006 : 183) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านเทคนิควิธีว่าเป็นทักษะความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ วิธีการ กระบวนการ และขั้นตอนการปฏิบัติงานในหน้าที่การใช้เทคนิคหรือเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อช่วยให้งาน สำเร็จตามที่ต้องการ

สรุปได้ว่า ด้านเทคนิควิธี เป็นทักษะที่เกี่ยวกับกระบวนการ และเทคนิค อาศัยความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการวิเคราะห์แล้วนำความรู้ ความเข้าใจไปปฏิบัติในการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้ พัฒนาทักษะด้านการวางแผน ทักษะด้านกระบวนการกลุ่ม ความสามารถในการบริหารงานติดต่อสื่อสาร การจัดทำสารสนเทศ ของสถานศึกษา และมีภาวะผู้นำรวมถึงความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์

จันทร์ณี สงวนนาม (2551 : 29) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นความสามารถ ในการตัดสินใจในการทำงานร่วมกับคนอื่น และทำให้คนอื่นให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจคน และการประยุกต์ภาวะผู้นำใช้ในการบริหารงาน

พิสมัย สิมสีพิมพ์ (2552 : 38) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นความชำนาญ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างสัมพันธ์ภาพ สร้างความร่วมมือ สร้างแรงจูงใจในการพัฒนางาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในความต้องการ ความคาดหวังและพฤติกรรมของบุคคลอื่น มีความสามารถ ในการติดต่อสื่อสาร การพัฒนาทีมงาน และได้รับความร่วมมือระหว่างกลุ่ม การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์ความรักสามัคคีในหมู่คณะ สามารถดำเนินงาน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

ศุภลักษณ์ ใจแสวงทรัพย์ (2552 : 49) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่า เป็นความสามารถที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในฐานะสมาชิกของกลุ่ม และสร้างความร่วมมือ กับกลุ่มในฐานะผู้นำ เข้าใจความต้องการของบุคลากร และกระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วม ในการวางแผนทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารการศึกษา ประกอบด้วย มนุษยสัมพันธ์ การจูงใจ และภาวะผู้นำ

ดาราร เกษทองมา (2553 : 40) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นความสามารถ หรือความชำนาญในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จูงใจในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร พัฒนาทีมงาน และสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

สุนทร โคตรบรรเทา (2554 : 10 - 11) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นทักษะ ที่มีความสำคัญมากต่อบทบาทของผู้บริหารและหัวหน้างานทุกลำดับอำนาจการบริหารองค์การ ทั้งนี้ผู้บริหารไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดจะต้องทำงานโดยผ่านบุคคลอื่น นั่นคือผู้บริหารจะต้องรู้จัก ใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์จึงจะปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้มาจากการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ปรัชญา พฤติกรรมศาสตร์สังคมวิทยา สังคมศาสตร์ มนุษย์วิทยา และการฝึกอบรมมาโดยตรง

แคทซ์ (Katz, 1995 : 35 - 36) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพในฐานะสมาชิกของกลุ่ม และสร้างความร่วมมือกับกลุ่มในฐานะผู้นำ รวมถึงเข้าใจความต้องการของคนอื่น และกระตุ้นคนอื่นในองค์กรหรือหน่วยงานให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ ความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ได้รับการสนับสนุน และการยอมรับ ความสามารถในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ในอันที่จะร่วมมือกับหน่วยงานของตนเอง ตลอดจนความสามารถในการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้หน่วยงาน เพื่อให้บังเกิดความศรัทธาเชื่อถือ และไว้วางใจในหน่วยงานตลอดไป การบริหารงานในด้านนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ต้องให้ความสำคัญ และยกย่องผู้ร่วมงาน มีความเป็นกันเองกับผู้ร่วมงาน ปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานทุกคนเท่าเทียมกัน เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานตามความถนัด และต้องให้คำปรึกษาแก่ผู้ร่วมงานอย่างจริงจัง ต้องรู้จักสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ร่วมงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ จัดให้มีการพบปะสังสรรค์ แสดงความยินดี ยกย่องชมเชยให้รางวัลในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสมผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถพุดจูงใจให้คนคล้อยตามได้ ต้องแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมงานได้ ต้องติดต่อประสานงานกับชุมชนในการระดมทรัพยากรมาใช้ในการบริหารจัดการ และต้องสามารถปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุกต์ (Yukl, 2006 : 183) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นทักษะความรู้และความชำนาญของผู้บริหารเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะที่เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างความร่วมมือและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้อื่นเกิดความศรัทธาเกิดความเชื่อถือในสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาพฤติกรรม แล้วพยายามเข้าใจบุคคลทุกประเภท ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความมั่นใจ มั่นคงในอารมณ์ ต้องรู้จักพยายามเข้าใจผู้อื่น มีใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

3. ด้านความคิดรวบยอด

จันทร์ธานี สงวนนาม (2551 : 15) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นความสามารถในการมององค์กรได้อย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อทำให้องค์กรมีความสมบูรณ์โดยส่วนรวมด้วยการทำให้การทำงานของแต่ละบุคคลเหมาะสมกับองค์กร

พิสมัย สิมสีพิมพ์ (2552 : 41) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นความชำนาญในการมองภาพรวมขององค์กรอย่างเข้าใจในความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อกันทั้งภายในและภายนอก เป็นทักษะที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตัดสินใจ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วิเคราะห์ จัดสรรทรัพยากรและคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

ศุภลักษณ์ ใจแสวงทรัพย์ (2552 : 56 - 57) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นความสามารถในการเข้าใจหน่วยงาน โดยส่วนรวม สามารถประสานสัมพันธ์ ทั้งภายในโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกโรงเรียน เข้าใจ ความเกี่ยวข้องของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายในหน่วยงาน ทักษะด้านความคิดรวบยอดของผู้บริหารการศึกษาประกอบด้วย การตัดสินใจ การขจัดความขัดแย้ง

ดารา เกษทองมา (2553 : 42) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นความสามารถหรือความชำนาญในการมององค์กร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์และเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์กรที่ส่งผลกัน ทั้งภายในและภายนอก โดยวิสัยทัศน์ วิเคราะห์ ตั้งเป้าหมาย และคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า

อภิษิตา มะกรกรรม์ (2553 : 39) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นความสามารถในการเข้าใจระบบการปฏิบัติงานในองค์กรเกี่ยวกับ โครงสร้าง และระบบการบริหาร โครงสร้างงาน โครงสร้างตำแหน่งและนโยบายขององค์กรหรือหน่วยงานอันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ ในองค์กรหรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

แคทซ์ (Katz. 1995 : 37 - 38) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะ และทุกขั้นตอนอย่างละเอียด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กรได้อย่างชัดเจน การที่มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของงาน จะมีผลกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นอย่างไร รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการบริหารงาน มีกิจกรรมหลายอย่าง que ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติทุกระดับ สามารถนำนโยบายของชาติไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความรู้ในเรื่องวัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักสูตรสถานศึกษา ต้องศึกษาความต้องการของชุมชน และนำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี รู้จักวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จักจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ในสถานศึกษาตลอดจนต้องรู้จักใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบของผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมแก่ผู้ได้บังคับบัญชาทุกคน

ยุคลี (Yukl. 2006 : 183) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นทักษะความรู้ และความชำนาญของผู้บริหารในการมองเห็นภาพรวมและความซับซ้อนของงานในโรงเรียน มองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในโรงเรียน เข้าใจโครงสร้างงาน มีความสามารถในการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล สามารถสรุปมโนทัศน์ที่คลุมเครือ และซับซ้อนได้ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้ สามารถคาดคะเนแนวโน้ม และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้และยอมรับในโอกาสและศักยภาพในการแก้ไขปัญหา

สรุปได้ว่า ด้านความคิดรวบยอด เป็นทักษะที่เกี่ยวกับความสามารถในการวิเคราะห์งาน การปฏิบัติงาน เข้าใจหลักสูตรเกี่ยวกับการศึกษา กล่าวเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงการศึกษา อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเคารพความคิดเห็น และเห็นความสำคัญส่วนรวมมากกว่า ส่วนตน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา และสามารถทำให้ผู้ร่วมงานและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงเป้าหมายของสถานศึกษา อย่างดี

นโยบายการบริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักในการจัดและส่งเสริม การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปในทิศทาง ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 และยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย นโยบาย 6 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2561 : 8)

1. ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ได้แก่

1.1 เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลัก และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 ปลุกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.3 พัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่พิเศษให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

2. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขัน ได้แก่

2.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพด้วยการปรับหลักสูตร การวัดและประเมินผลที่เหมาะสม

2.2 พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้

2.3 สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.4 ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3. ด้านการส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่

3.1 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ในรูปแบบที่หลากหลาย

3.2 พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ด้าน โอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษา ได้แก่

4.1 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

4.2 ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

5. ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่

5.1 จัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต

6. ด้านการพัฒนา ระบบบริหารจัดการ และ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ได้แก่

6.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

6.2 สร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

6.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุ เป้าหมาย ดังนั้นทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องให้ความสนใจ เพราะการบริหารงานให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารต้องมีคุณภาพ ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ริเริ่มนวัตกรรม และวิธีการใหม่ ๆ มาพัฒนา ปรับปรุง และสามารถแนะนำให้บุคลากรในสถานศึกษานำไปปรับใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

เอ็มซอลลา (Msolla. 1995 : 15 - A) ได้ศึกษา การประเมินการใช้ทักษะการบริหารงาน และความรู้ของผู้บริหารวิทยาลัยในแทนซาเนีย พบว่า การปฏิบัติภาระงานทั้งหมดของผู้บริหาร มีปัญหาอยู่ในขั้นต่ำ และภาระงานที่ปฏิบัติทั้งหมดมี 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงินและโครงการ ฟังพาดตนเอง ด้านการจัดการ วัสดุและทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน ด้านกิจการนักเรียน ด้านบริหารบุคลากรและด้านการวางแผนและพัฒนา ซึ่งในการประเมินพบว่า งานที่ปฏิบัติได้ยากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ด้านการจัดการวัสดุ และทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ ด้านการเงินและ โครงการ ฟังพาดตนเอง ด้านบริหารบุคลากร และด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

ทิลลอสัน (Tillotson. 1996 : 64 - A) ได้ศึกษา การวิเคราะห์ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด โดยได้ศึกษาลำดับความสำคัญ ตามทฤษฎี ของแคทซ์ (Katz) พบว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสำคัญเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ทักษะด้านความคิดรวบยอดและทักษะด้านเทคนิควิธีตามลำดับ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

พาร์สันส์ (Parsons. 1997 : 680) ได้ศึกษา การรับรู้ประสบการณ์และความชำนาญ ของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์และความชำนาญในการบริหารงาน จะประสบความสำเร็จ ในการบริหาร ซึ่งทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ด้านเทคนิค การตัดสินใจ การวิเคราะห์ข้อมูล การมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและรวมถึงการมีวิสัยทัศน์จะช่วยให้ผู้บริหาร บริหารงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฮัทชินส์ (Hutchins. 2003 : 15 - 18) ได้ศึกษา การเปิดเผยลักษณะของผู้นำ เพื่อแจกแจง พฤติกรรมการเป็นผู้นำและการตัดสินใจในรัฐเซาท์แคโรไลนา โดยการใช้เครื่องมือวัด ทั้งในด้านของปัจจัยของการเป็นผู้นำและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนความสามารถ อื่น ๆ เกี่ยวกับการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูใหญ่เป็น ผู้นำอาวุโสกว่า มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษามากกว่า มีความเป็นไปได้ในการแสดงบทบาท ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำต่อลูกน้องในหน่วยงาน ได้สม่เสมอและดีกว่า

งานวิจัยในประเทศ

บุญฤทธิ์ รุจิวงษ์ศิริกุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า 1) ทักษะการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) เปรียบเทียบทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ขนาด โรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พุ่ม วิชิตนนทการ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะ การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า 1) ทักษะการบริหารงาน ของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้ง โดยรวมและรายด้าน และไม่แตกต่างกันตามขนาด โรงเรียนทั้ง โดยรวมและรายด้าน และ 2) ทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกทั้ง โดยรวมและรายด้าน

ไพรินทร์ พาระตะ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ทักษะการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามขนาด โรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ทักษะ การบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานของครู โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภาณี กิมแก้ว (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชนตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คุณิ ศิริประเสริฐ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า 1) ทักษะการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารียา ศิริบุญยประสิทธิ์ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษารัฐจันทบุรี พบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษารัฐจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษารัฐจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวภา พรเสนาะ, อัมพวัน ประเสริฐภักดิ์ และสายตา ประเสริฐภักดิ์ (2556 : 36 - 42) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราด พบว่า 1) ทักษะการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) ทักษะ การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราด จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและจำแนกตามขนาดสถานศึกษาทั้ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาณัติ พิกุลแก้ว (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ทักษะการบริหารที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน ตามทัศนะของครู อำเภอวิหารแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า 1) ทักษะการบริหารที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน ตามทัศนะของครู อำเภอวิหารแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) การเปรียบเทียบทักษะการบริหาร ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน ตามทัศนะของครู อำเภอวิหารแดง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการสอนของครู โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภรรดา แสนสุริวงศ์ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และคุณภาพการบริหารงานโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่าง และ 2) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการบริหารงานโรงเรียน ในระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งภาพรวมและรายด้าน และทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ด้านเทคนิค และด้านความคิดรวบยอด สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารงานโรงเรียน ได้ร้อยละ 9.10 และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $Y' = 2.845 + 0.223X_1 + 0.090X_3$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z' = 0.238 Z_1 + 0.124 Z_3$

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเอง เพราะการบริหารที่จะประสบความสำเร็จ ต้องมีทักษะความสามารถในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยอาศัยทรัพยากรหรือปัจจัยต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดคุณภาพภายใต้กลไกการจัดการระบบการบริหาร ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ที่จำเป็นต่อการบริหารทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเทคนิควิธี ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอด ในการบริหารสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี